

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ АНАТОЛІЯ АВДІЄВСЬКОГО
АСОЦІАЦІЯ ДІЯЧІВ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

*III Міжнародні науково-практичні читання
пам'яті академіка Анатолія Авдієвського
6 – 7 березня 2019 року*

Київ -2019

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ АНАТОЛІЯ АВДІЄВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА ВСЕУКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА СПІЛКА
АСОЦІАЦІЯ ДІЯЧІВ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

СУЧАСНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА

ВИПУСК III

МАТЕРІАЛИ

**III Міжнародних науково-практичних читань
пам'яті академіка Анатолія Авдієвського**

*НПУ імені М.П. Драгоманова
КИЇВ – 2019*

УДК 371.134:78

Сучасна мистецька освіта: матеріали III Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського. Випуск III /Укл.: доктор пед. наук, проф. А.В. Козир. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. – 374 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 10 від 22 червня 2019р.).

А.В. Козир

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування, факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН З ПОЗИЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Актуальною проблемою мистецької освіти є систематизація об'єктивних знань про розвиток освітянських процесів, пізнання законів та закономірностей. Але враховуючи певні теоретичні узагальнення та класифікацію музично-педагогічних явищ не можна не надавати особливої уваги практичним знанням викладачів мистецьких дисциплін, які є вельми важливими для вирішення проблеми їх продуктивної підготовки.

На сучасному етапі розвитку мистецької освіти особливого значення набуває гуманістичний суспільний поступ, котрий базується на триєдиній конструкції: історико-методологічному фундаменті, на глобальних проблемах сучасності та на багатовекторному проектуванні майбутнього. Процес розвитку нових міжособистісних відносин супроводжується вирішенням комплексних проблем, багатоаспектним вивченням складних об'єктів, збільшенням інформаційного обсягу, узагальненні та систематизації знань. Адже, нове тисячоліття, яке утверджується, «інтенсифікує інтелектуальні пошуки людства, спонукає до переосмислення історії, колишніх досягнень і суперечностей, сьогоденних реалій, при чому не лише для того, щоб остаточно поставити всі крапки над «і», але насамперед з метою формування теоретичного образу того єдиного і невідворотного майбутнього, яке наближається» [3, 9].

Визначена проблема спрямована на удосконалення змісту професійної освіти майбутніх фахівців, яка пов'язана із суттєвими змінами у їх якійс

підготовці, яких вимагає сучасність. Можливість удосконалення цієї підготовки може реалізуватись за рахунок класифікації, обґрунтування та впровадження цілісної системи формування професійної майстерності майбутніх учителів, зорієнтованих на оптимальне досягнення поставленої мети. «На стику ХХ-ХХІ століть започатковується «культуротворча» освіта з уявленнями про гуманістичний тип особистості, яка не лише споживає культурні цінності, але й примножує їх. Центрування «вирощування» творчої особистості, її саморозвитку в освіті разом з появою численних моделей інноваційного навчання знаменує кардинальну зміну типу соціокультурного успадкування, яким забезпечується перевага нового над копіюванням старого» [1, 40].

Адже сьогодні важливого значення набуває проблема розробки науково обґрунтованої стратегії та тактики подальшого розвитку музично-педагогічної освіти як цілісної системи підготовки висококваліфікаційних фахівців. У нормативних документах вказано, що необхідно вивести вищу освіту України на рівень розвинутих країн світу через докорінне реформування концептуальних, структурних й організаційних засад навчально-виховного процесу, забезпечивши її випереджувальний характер, що дозволить поглибити ефективність вищої освіти, інтегрувати її в європейський та світовий простір. Науковці підкреслюють важливість такого підходу до розуміння підготовки студента, у результаті якого він розглядається не тільки як майбутній професіонал, а як глибоко компетентнісний фахівець, скерований на постійне самостановлення.

У музично-педагогічній теорії й практиці утвердилося таке визначення суб'єкта освіти, котре зумовлене біосоціальними детермінаціями (індивідуальність) й закріплене матеріалістичним світоглядом, що втілюється у масових освітніх процесах. Подібне визначення не відповідає цілісності навколишнього світу, ігноруючи його духовну складову, що зв'язує суб'єкт із духовним виміром Космосу, у якому розум, воля, віра, надія, любов - все те,

що піднімає його над матеріальним (повсякденним), проявляється як «воля, творчість, любов» (М.Бердяєв), що дозволяє «творити добро й красу», мати «дух як стрижень свідомості» (Л.Толстой).

В історичній перспективі та сучасних поглядах на проблему формування особистості вчителя-майстра існують, в основному, дві тенденції, котрі виникли з аналізу феномена особистісного буття. В одній з них феномен особистості розглядається як прояв, що не піддається усвідомленому, раціональному контролю людського буття. Інша тенденція розглядає глобальний процес становлення індивідуальності як певну послідовність та досягнення повноти, а їх практична деталізація розглянута у філософських, естетичних, етичних, психологічних, музично-педагогічних вимірах формування особистості. Ці обидві тенденції виходять із того, що особистість виявляє безпосередність свого буття в плані «Я-концепції» й супроводжується актами духовної активності. Оцінюючи можливості свідомого самоздійснення особистості – у мисленні, мові, почуттях, сприйнятті, емоціях та прагненнях доцільно фіксувати їх феноменальний зміст, бо доцільно зважити на те, що цей процес може проходити незалежно від бажання та волі особистості. У більш точних діяльнісних варіантах мова йде про традиційний світоглядний ідеал самоформування та саморозвитку індивіда шляхом свідомого виділення себе в культурну особистість, про феноменологію духовного розвитку. Якою б складною не здавалась ця трансформація, але достатньо проаналізувати послідовний розвиток процесу формування свідомості індивіда, що творить себе духовно, щоб переконатися у дієвості методу феноменології. З цього приводу М.Фулан, зосереджуючи увагу на прогресивних зрушеннях, які стосуються стратегічного бачення організаційних та системних освітніх реформ, зауважив, що у «цьому світі нам знадобляться генеративні концепції й здатності. Ми потребуємо особистості, яка була б водночас і пошукачем, і учнем; майстерності та know-how, які відповідають передовим стратегіям;

лідерів, які визначають та примножують основні цінності, даючи змогу іншим робити те ж саме ...» [4, 12].

Отже, методологічною основою підготовки майбутніх викладачів мистецьких дисциплін можна вважати системно-цілісний, категоріальний, особистісний та діяльнісно-творчий підходи. Необхідною складовою такої підготовки майбутніх викладачів мистецьких дисциплін є творчість, креативність мислення як ознака обдарованості особистості. Стрижнем підготовки майбутнього викладача мистецьких дисциплін є його компетентність, яка базується на основі фахових знань, культури спілкування (комунікативна опосередкованість), авторитету, іміджу, репутації як норми соціально-психологічної поведінки особистості.

Використання позитивного зарубіжного досвіду є актуальним для сучасного стану освіти в Україні, особливо у зв'язку з прийняттям Болонської декларації. Аналіз цього досвіду дає можливість стверджувати, що ця проблематика є нагальною для освітянської сфери. «Друга половина ХХ століття не випадково ознаменувалася активною переоцінкою держави в усьому світі своїх традиційних освітніх парадигм, їх мети та цінностей. Жодна країна світу не задоволена сьогодні своєю системою освіти. Всюди освіта модернізується та реформується з урахуванням потреб життя, глобальних змін, економічних можливостей і традицій культури» [2, 8].

Загалом світова спільнота у числі пріоритетних напрямків функціонування та розвитку освіти визнала професіоналізм педагогів. Про це переконливо свідчать як національні реформаторські нормативні документи, так і матеріали міжнародних організацій ЮНЕСКО, Комітету з питань освіти Ради Європи, Організації Міжнародного співробітництва та розвитку, Європейської Асоціації педагогічної освіти тощо. Ці організації, протягом останнього десятиріччя, надають особливу увагу проблемам педагогічної діяльності, питанням підготовки вчителя, навчанню протягом всього життя.

Зміна пріоритетів вимагає, перш за все, зміни функцій вчителя, адже з транслятора знань він перетворюється в організатора та стимулятора самостійної пізнавальної діяльності у навчально-виховному процесі, застосування інноваційних технологій зумовлює необхідність підготовки вчителя до впровадження нових методів. У досвіді зарубіжних країн стрижневою, системоутворюючою категорією комунікативної педагогіки було визначено комунікативне спілкування. Це дало поштовх для більш повного обґрунтування професійних якостей учителя. На думку німецького філософа Ю.Хабермаса, основним завданням учителя є приведення стану незрілості до стану повноцінності, що досягається шляхом самоосвіти у рамках мови, праці та взаємодії.

З цієї позиції реформування музично-педагогічної освіти – це не поодинокі документи, спрямовані на вирішення конкретних проблем в окремій сфері педагогічної освіти, а складова реформи освіти в цілому. Ці матеріали пов'язані між собою та передбачають стратегічну мету формування нації шляхом навчання протягом усього життя. Аналізуючи джерела з питань формування професійної майстерності доцільно зазначити, що університетська освіта у Німеччині спрямована, перш за все, на підготовку професіонала з всебічним світоглядом. Основними вимогами до цього процесу є: навчання повинно постійно виступати як творча діяльність, з конкретними зобов'язаннями до педагога та школярів, а наукова діяльність повинна постійно взаємодіяти з навчальною. З цією метою у Німеччині відсутній розрив між вузівською наукою та промисловою, що не дозволяє дублювати дослідження, передаючи новітні технології з одного навчального закладу в інший, прискорюючи процес реалізації впровадження нових винаходів у продуктивну діяльність. Значна увага у підготовці викладачів у зарубіжних країнах приділяється формуванню вміння налагодження взаємодії учасників педагогічного процесу. На думку зарубіжних учених, взаємодія розглядається як засіб організації та активізації самостійної роботи студентів, її

стимулюючим фактором. Вони також відмічають мотиваційну здатність до неперервної освіти – активний пошук можливостей підвищення рівня професійних знань у процесі самостановлення. М.Фулан у книзі «Сили змін: вимірювання глибини освітніх реформ» зазначав, що життя не «підпорядковується прямолінійній логіці, воно має викривлену логіку, яка змінює природу речей і перетворює її на протилежну. Проблеми – не просто незручності з якими потрібно впоратись і відкинути їх. Аналіз кожної проблеми – це майстерня з природи організації і двигун для особистого зростання. Це підвищує цінність процесу пошуку рішень, подібного до жонглювання складовими значущого рішення» [4, 60].

Аналіз освітньої парадигми дозволив виокремити основними стратегічними освітніми напрямами такі, що є найбільш ефективними та які істотно впливають на підвищення якості освіти, а саме: інтерактивну та експериментальну технології, а також метод самостійного навчання. Визначаючи якийсь з цих підходів домінуючим, викладач вибирає його у навчальній діяльності й активно використовує. Вибір певного напрямку як домінуючого спонукає викладача на пошуки таких видів діяльності та методів, які будуть найбільш широко застосовані на заняттях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зязюн І.А. *Краса педагогічної дії: навч. посіб. для вчителів, аспірант., студ.* /Іван Андрійович Зязюн, Галина Михайлівна Сагач. – К.: Українсько-фінський ін-т менеджменту і бізнесу, 1997. – 302, [1] с.

2. Кремень В.Г. *Філософія освіти XXI століття* /В.Г. Кремень. //Шлях освіти. – 2003. – С. 7-10.

3. *Культура. Ідеологія. Особистість: методолого-світоглядний аналіз* /Л.Губернський, В.Андрущенко, М.Михальченко та ін. – К.: Знання України, 2002. – 577, [3] с.

4. Фуллан М. *Сили змін: вимірювання глибини освітніх реформ.* /Майкл Фуллан [перек. з англ. Г.Шиян, Р.Шиян]. – Львів: Літопис, 2000. – 269 с.

5. Senge P. *The Fifth Discipline, New York, Doubleday.* - 1990. – P. 95-146.